

มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์ โควิด-19*

LEGAL MEASURE TO MANAGE INFECTIOUS WASTE UNDER THE COVID-19 SITAUTION

พิชชา ใจสมคม

Pitcha Jaisomkom

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

Corresponding Author E-mail: pitcha@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาถึงนโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของประเทศไทย 2. วิเคราะห์สภาพปัญหาของนโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพิจารณาถึงผลกระทบของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่มีต่อสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน การศึกษานี้อาศัยข้อมูลจากการทบทวนเอกสารและการวิเคราะห์นโยบายที่กำหนดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 รวมถึงการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545

ผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าจะมีการกำหนดนโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในช่วงโควิด-19 แต่ยังมีปัญหาที่เกิดจากการขาดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและความไม่ชัดเจนในการสื่อสารกับประชาชน ซึ่งส่งผลให้การจัดการขยะติดเชื้อในหลายพื้นที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังไม่เพียงพอในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินในระยะยาว ดังนั้น ผลการศึกษาจึงเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายในด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ โดยการเพิ่มอำนาจในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงการพัฒนา

* Received February 18, 2025; Revised April 11, 2025; Accepted April 24, 2025

เทคโนโลยีในการกำจัดขยะติดเชื้อและการเสริมสร้างการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถจัดการมูลฝอยติดเชื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ; สถานการณ์โควิด-19

Abstract

This research aimed: 1. To examine the policies and legal measures for managing infectious waste in Thailand during the COVID-19 pandemic; 2. To analyze the problems associated with these policies and legal measures; and 3. To propose recommendations for improving policies and legal frameworks for infectious waste management in pandemic contexts. This qualitative research considered the impact of infectious waste management on public health and safety. Data were collected through document reviews and policy analysis based on the 13th National Economic and Social Development Plan, as well as relevant legislation such as the Public Health Act B.E. 2535 (1992) and the Ministerial Regulation on Infectious Waste Disposal B.E. 2545 (2002).

The findings revealed that, although policies and legal measures were established to address infectious waste management during the COVID-19 pandemic, challenges remained due to weak enforcement mechanisms and unclear communication with the public. These shortcomings resulted in the failure to meet prescribed standards in many areas. Furthermore, the lack of integration among governmental agencies hindered long-term emergency response efforts. Therefore, this study recommended revising existing laws and policies to strengthen emergency management powers, promoting technological advancement in infectious waste disposal, and enhancing inter-agency coordination to ensure efficient and sustainable infectious waste management in future public health crises.

Keywords: Legal Measures; Infectious Waste Management; COVID-19 Pandemic

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่ต้องรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ทั้งในด้านสาธารณสุข การบริหารจัดการทรัพยากร ตลอดจนการควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส หนึ่งในประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาด คือ

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ โดยมูลฝอยติดเชื้อเป็นขยะที่เกิดจากการดูแลรักษาผู้ป่วยหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ซึ่งอาจมีเชื้อโรคหรือสารปนเปื้อนที่เป็นอันตราย เช่น หน้ากากอนามัยที่ใช้แล้ว ชุดป้องกันการติดเชื้อ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วย COVID-19 ขยะเหล่านี้ถือเป็นอันตรายต่อทั้งสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม หากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี การกำจัดหรือการขนส่งที่ไม่ถูกต้องอาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดเพิ่มเติมของเชื้อไวรัส นอกจากนี้ยังอาจมีผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานด้านการขนส่ง การกำจัดมูลฝอย และประชาชนทั่วไปที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งกำจัดขยะ ดังนั้น การจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างเหมาะสมจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มูลฝอยติดเชื้อซึ่งมักเกิดจากการใช้หน้ากากอนามัย ชุดป้องกันส่วนบุคคล (PPE) อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้แล้ว รวมถึงขยะจากผู้ติดเชื้อที่ถูกกักตัวหรือรักษาอยู่ในสถานพยาบาล การจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมูลฝอยเหล่านี้สามารถเป็นพาหะของโรคและเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่ระบาด (กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ, พ.ศ. 2545)

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในประเทศไทยเป็นภารกิจร่วมกันของหลาย หน่วยงานภายใต้กระทรวง ทบวง กรม ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทหลักในการกำกับดูแลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาลผ่านกรมอนามัยและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งออกแนวทางและข้อกำหนดเกี่ยวกับสุขลักษณะและความปลอดภัยในการเก็บรวบรวม และกำจัดมูลฝอยติดเชื้อในขณะที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ มีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและกำกับดูแลไม่ให้เกิดการจัดการมูลฝอยติดเชื้อส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีบทบาทในการผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามนโยบายและจัดบริการสาธารณะด้านการจัดการขยะ รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นและภาคเอกชนในการดำเนินการตามข้อกำหนดของกฎหมายและนโยบายระดับชาติ ทั้งนี้ การประสานงานระหว่างหน่วยงานเหล่านี้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม (กรัณยพร เลขธรากร, 2560)

ประเทศไทยในฐานะหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้เผชิญกับปัญหานี้เช่นกัน โดยปริมาณมูลฝอยติดเชื้อได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงที่มีการระบาดหนัก โดยจากข้อมูลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 ปริมาณขยะติดเชื้อเพิ่มขึ้นกว่า 210% เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและรักษาโรค การเพิ่มขึ้นของขยะติดเชื้อที่รวดเร็วดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการขยะของประเทศไทย ทั้งในด้านการขนส่งกำจัดและการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย การจัดการมูลฝอยติดเชืื่อนับเป็นหนึ่งใน

หน้าที่สำคัญของภาครัฐที่ออกมาเพื่อควบคุมดูแล เช่น พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการจัดการขยะติดเชื้อ อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ปริมาณของมูลฝอยติดเชื้อได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการขยะเหล่านี้ในหลายพื้นที่ และเกิดคำถามถึงประสิทธิภาพของกฎหมายและมาตรการที่มีอยู่ว่าจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้หรือไม่ (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย, 2555)

สำหรับแนวคิดหลักที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมาย เพื่อจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 คือแนวคิดหลักการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle) ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยเน้นการดำเนินการเพื่อ ป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม แม้จะยังไม่มีหลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดก็ตาม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยติดเชื้อในปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การออกนโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่อิงกับหลักการป้องกันไว้ก่อน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของการกำหนดแนวทางการแยก เก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยติดเชื้ออย่างปลอดภัย ครอบคลุมทุกพื้นที่ และมีระบบการควบคุมกำกับดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคไปสู่ประชาชนในวงกว้าง ทั้งยังสะท้อนถึงความรู้ผิดชอบของรัฐในการคุ้มครองสาธารณสุขภายใต้ภาวะฉุกเฉิน (ภัชดาพร บุญสิน, 2549)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะติดเชื้อในสถานพยาบาล การระบาดของ COVID-19 ก็ได้แสดงให้เห็นว่า ระบบการจัดการที่มีอยู่เดิมอาจไม่เพียงพอในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการขาดแคลนอุปกรณ์และบุคลากรที่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานมีความล่าช้าและเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรค นอกจากนี้ ยังมีคำถามเกี่ยวกับความเข้มงวดและประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ ตลอดจนความพร้อมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะติดเชื้อ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ในประเทศไทย รวมถึงการศึกษา มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ การวิจัยนี้ยังจะเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของภาครัฐการบังคับใช้กฎหมาย และการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในการรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต ไม่เพียงแต่ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อ แต่ยังรวมถึงวิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการในการจัดการขยะติดเชื้อที่มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาสุขภาพของประชาชนและปกป้องสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของนโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19)
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งอยู่ในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19

2. แหล่งที่มาของข้อมูลทฤษฎี และเกณฑ์ในการคัดเลือก

2.1 การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทฤษฎีที่หลากหลาย ได้แก่ หนังสือทางวิชาการ บทความวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ทั้งนี้ แหล่งข้อมูลดังกล่าวได้มาจากฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งในระดับชาติ เช่น ฐานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และระดับนานาชาติ เช่น Google Scholar PubMed, ScienceDirect และ Scopus

2.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารเพื่อประกอบการวิจัย ประกอบด้วย 1. ความเกี่ยวข้องับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยตรง 2. ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล 3. ความทันสมัย โดยเน้นเอกสารที่จัดพิมพ์หรือเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาของสถานการณ์โควิด-19 และ 4. แหล่งที่มาที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างชัดเจน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร (Document Review Form) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแนวทางการทบทวนวรรณกรรมอย่างมีระบบ (Systematic Scoping Review) เครื่องมือนี้ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายระดับชาติและท้องถิ่น มาตรการเชิงปฏิบัติของหน่วยงานรัฐ การบังคับใช้ และผลกระทบทางสาธารณสุข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขอบเขตของประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการวิเคราะห์กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในช่วงสถานการณ์โควิด-19

4.2 ขั้นตอนที่ 2 สืบค้นเอกสารทั้งปฐมภูมิ ได้แก่ พระราชบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง แผนยุทธศาสตร์ และทฤษฎี เช่น หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย จากฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้

4.3 ขั้นตอนที่ 3 คัดกรองเอกสารตามเกณฑ์ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องความน่าเชื่อถือ ความทันสมัย และแหล่งที่มาที่ตรวจสอบได้

4.4 ขั้นตอนที่ 4 จัดหมวดหมู่เอกสารตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ กรอบกฎหมาย มาตรการเชิงปฏิบัติ การบังคับใช้ และผลกระทบต่อสาธารณสุข

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสรุปสาระสำคัญของเอกสารแต่ละประเภท

5.2 การสังเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Synthesis) เพื่อหาแนวโน้มความเชื่อมโยง และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากข้อมูลเอกสารทั้งหมด

ผลการวิจัย

1. นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย

1.1 นโยบายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โดยในช่วงสถานการณ์โควิด-19 นโยบายด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของประเทศไทยได้รับการกำหนดภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงระดับโลก อาทิ โรคอุบัติใหม่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ โดยมีการระบุถึงการยกระดับระบบการจัดการขยะอันตรายและขยะติดเชื้อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย ได้แก่

1.1.1 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ทำหน้าที่กำหนดทิศทางเชิงนโยบาย

1.1.2 กรมอนามัย และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทางและมาตรการเฉพาะทางด้านสุขภาพและการป้องกันโรค

1.13 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีหน้าที่นำแนวทางไปปฏิบัติในพื้นที่ เช่น การแยกขยะจากบ้านพักผู้ติดเชื้อ การตั้งจุดทิ้งขยะติดเชื้อในชุมชน และการส่งต่อขยะติดเชื้อไปยังระบบกำจัดที่ปลอดภัย

1.2 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 สำหรับมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ของประเทศไทย มีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคที่อาจส่งผลกระทบต่อสาธารณสุขของประชาชนในวงกว้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้วางกรอบการดำเนินงานทั้งในระดับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนและการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ โดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 58 รวมถึงสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐและสิทธิในการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องหากพบการละเลยหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 43 ซึ่งสิทธิเหล่านี้ได้ กลายเป็นฐานในการเรียกร้องให้รัฐมีบทบาทที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดการกับมูลฝอยติดเชื้อ โดยเฉพาะในภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข เช่น การระบาดของโรคโควิด-19

สำหรับกฎหมายเฉพาะทางที่ใช้บังคับโดยตรงเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดให้มูลฝอยติดเชื้อเป็นหนึ่งในเหตุรำคาญ ตามมาตรา 20 (4) ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลหรือกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมและจัดการ หากมีการละเลยหรือปล่อยปละจนเกิดผลกระทบเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดขยะติดเชื้อดำเนินการปรับปรุงหรือยุติการกระทำดังกล่าวตามมาตรา 72 ทั้งนี้ หน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ในการกำหนดวิธีการคัดแยก เก็บรวบรวม และกำจัดขยะติดเชื้อให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านสาธารณสุขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

นอกจากนี้ กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ได้ระบุรายละเอียดของกระบวนการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างเป็นระบบ โดยกำหนดให้ต้องมีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางใช้ถุงพลาสติกสีแดงที่ติดเครื่องหมายระบุว่าเป็นขยะติดเชื้อ รวมทั้งกำหนดมาตรฐานด้านภาชนะบรรจุ การขนส่ง และการกำจัดที่ต้องดำเนินการอย่างปลอดภัย เช่น การเผาที่อุณหภูมิสูง หรือการฆ่าเชื้อด้วยไอน้ำแรงดันสูง (Autoclave) เพื่อไม่ให้เชื้อโรคแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามกฎกระทรวงดังกล่าว ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ กรมอนามัย และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การ

ดำเนินการมีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตที่มีผู้ติดเชื้อและผู้กักตัวจำนวนมาก ซึ่งทำให้ปริมาณขยะติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. สภาพปัญหาของนโยบายและมาตรการทางกฎหมาย ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย

2.1 สภาพปัญหาของนโยบายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย โดยการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากครัวเรือนที่มีผู้ติดเชื้อ ผู้กักตัว และบุคลากรทางการแพทย์ แม้ว่ารัฐบาลจะมีการออกมาตรการช่วยเหลือและกำหนดแนวนโยบายในการควบคุมโรค แต่การจัดการมูลฝอยติดเชื้อกลับยังประสบปัญหาในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับวิธีจัดการขยะติดเชื้อที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูลของภาครัฐ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐไว้ในมาตรา 41 และ 59 แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มประชาชนบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี ส่งผลให้การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคและการจัดการขยะติดเชื้อในระดับครัวเรือนยังคงไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แม้จะมีการกล่าวถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่กลับไม่มีการระบุแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการกับโรคระบาดหรือการบริหารจัดการขยะติดเชื้ออย่างเป็นรูปธรรม แผนดังกล่าวยังคงแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในกรอบแนวคิดรวมศูนย์และการพึ่งพาโครงสร้างทุนขนาดใหญ่ โดยขาดการบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่น หรือการสร้างความเป็นธรรมในเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้แนวนโยบายขาดพลวัตในการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตอย่างแท้จริง

2.2 สภาพปัญหาของมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอย ติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย ในด้านของมาตรการทางกฎหมาย แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 รวมถึงกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 แต่การบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ยังคงมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบางแห่งไม่ได้ดำเนินการจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ข้อยกเว้นบางประการในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ เช่น การกำหนดพื้นที่บังคับใช้เฉพาะในเขตเทศบาลขนาดใหญ่ ทำให้หน่วยงานในพื้นที่นอกเขตเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ถูกยกเว้นจากข้อบังคับสำคัญบางประการ ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในการจัดการขยะติดเชื้อทั่วประเทศ ความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายตามลักษณะพื้นที่ ยังทำให้เกิดช่องว่างด้านความรับผิดชอบ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของระบบการจัดการมูลฝอยโดยรวม

อีกทั้ง การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขในบางช่วงที่มีการยกเว้นข้อกำหนดเกี่ยวกับการขนส่งหรือการจัดมูลฝอยติดเชื้อในบางพื้นที่ โดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดที่แน่ชัด ส่งผลให้บางหน่วยงานในพื้นที่ที่ได้รับการยกเว้นไม่มีแรงจูงใจหรือแรงผลักดันเพียงพอในการพัฒนาระบบจัดการขยะติดเชื้อให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสถานการณ์นี้อาจนำไปสู่ ความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรค และบั่นทอนความน่าเชื่อถือของระบบการควบคุมด้านสาธารณสุขของประเทศ

3. แนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ถือเป็นความท้าทายสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากมีความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อโรคอย่างรวดเร็วผ่านทางขยะที่ปนเปื้อนเชื้อ ทั้งนี้ การพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมายจึงต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยมีข้อเสนอในการพัฒนาอย่างชัดเจนในสองด้าน ได้แก่ ด้านกฎหมาย และด้านนโยบายสาธารณะ

3.1 ด้านกฎหมาย ควรมีการปรับปรุงกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และ กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 ซึ่งยังไม่มีควมยืดหยุ่นเพียงพอรองรับสถานการณ์การระบาดใหญ่ โดยข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ได้แก่

3.1.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยมาตรา 18 วรรคสอง ควรเพิ่มเติมอำนาจแก่คณะกรรมการสาธารณสุขให้สามารถออกข้อกำหนดเฉพาะด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในภาวะฉุกเฉิน โดยให้ครอบคลุมถึง การกำหนดพื้นที่ควบคุม การจัดสรรอุปกรณ์กำจัด การกำหนดรูปแบบภาชนะเก็บขยะติดเชื้อ และการกำหนดเวลาในการจัดเก็บและกำจัด มาตรา 25 ซึ่งกล่าวถึง อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ควรแก้ไขเพิ่มเติมให้สามารถสั่งปิดสถานที่หรือยึดอุปกรณ์หากพบการละเลยหรือกระทำที่อาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดผ่านมูลฝอยติดเชื้อ และให้มีอำนาจออกคำสั่งเร่งด่วนได้ อีกทั้งควรเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่ในหมวด 5 เกี่ยวกับการจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเพื่อรองรับกรณีโรคระบาดใหญ่ โดยเฉพาะ การควบคุมมูลฝอยติดเชื้อ และกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะทำงานระดับชาติด้านการจัดการขยะติดเชื้อในภาวะวิกฤต

3.1.2 กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 โดยควรปรับปรุงนิยามคำว่า มูลฝอยติดเชื้อ ให้รวมถึงวัสดุที่ใช้โดยบุคคลทั่วไปในภาวะแพร่ระบาด เช่น หน้ากากอนามัยและชุดตรวจ ATK ที่ใช้แล้ว และเพิ่มข้อกำหนดให้สถานที่สาธารณะ เช่น อาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้าและสถานียขนส่ง ต้องมีการจัดวางภาชนะเก็บมูลฝอยติดเชื้อเฉพาะจุด พร้อมป้ายแสดงชัดเจน และให้มีการควบคุมขนส่งไปกำจัดภายในเวลาที่กำหนด อีกทั้งควรพิจารณาเพิ่มบทลงโทษในกรณีผู้ใดละเลยการแยกมูลฝอยติดเชื้อ โดยกำหนดโทษปรับ

ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท และในกรณีที่ก่อให้เกิดการแพร่โรคให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.2 ด้านนโยบายสาธารณะ โดยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง โดยข้อเสนอแนวทางพัฒนานโยบายและการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่

3.2.1 กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย และกรมควบคุมโรค) ควรเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดมาตรฐานด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในภาวะการระบาด พร้อมจัดทำ แผนฉุกเฉินระดับชาติว่าด้วยการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ในภาวะโรคระบาด ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดหาทรัพยากร อุปกรณ์ และระบบการเฝ้าระวังขยะติดเชื้อ

3.2.2 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรจัดทำแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ เช่น ระบบ Autoclave และเตาเผาอุณหภูมิสูง รวมถึงออกระเบียบส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3.2.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต.) ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณและอำนาจหน้าที่ชัดเจนจากรัฐบาลกลาง เพื่อจัดตั้งศูนย์รวบรวมและกำจัดมูลฝอยติดเชื้อประจำท้องถิ่น โดยร่วมมือกับโรงพยาบาลในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ด้านความปลอดภัยและการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกวิธี

อภิปรายผลการวิจัย

1. นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของประเทศไทย การจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ในช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามนโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของ เชื้อโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดของโรคกระจายไปยังสาธารณสุขในวงกว้าง นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เป็นระบบและปลอดภัยตามมาตรฐานด้านสาธารณสุข ซึ่งงานของงานของ Chan et al. (2020) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อในช่วงโควิด-19 พบว่า ปัญหาการเพิ่มขึ้นของมูลฝอยติดเชื้อในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งการจัดการขยะติดเชื้ออย่างถูกต้องสามารถลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ และงานของ Wang et al. (2020) แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะติดเชื้อในประเทศไทย เช่น กรมอนามัยและกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุขได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการขยะติดเชื้อ โดยมีการกำหนดมาตรการและวิธีการที่ถูกต้องตามมาตรฐานด้านสุขาภิบาล เช่น การใช้ถุงพลาสติกสีแดงในการคัดแยกขยะติดเชื้อ

เชื้อ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยหลายชิ้นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยลดการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้

เมื่อนำมาตรการที่ใช้ในประเทศไทยมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยจากต่างประเทศพบว่าแนวทางของประเทศไทยได้ดำเนินการในทิศทางที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยเหล่านี้ โดยการกำหนดการคัดแยกขยะจากต้นทาง เช่น การใช้ถุงพลาสติกสีแดงสำหรับขยะติดเชื้อ การกำหนดมาตรฐานในการขนส่งและการกำจัดขยะติดเชื้อที่มีความปลอดภัย เช่น การเผาที่อุณหภูมิสูงหรือการฆ่าเชื้อด้วยไอน้ำแรงดันสูง (Autoclave) ได้รับการยอมรับในงานวิจัยว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโรค แม้ว่าจะมีมาตรการที่ดีในแง่ของการจัดการขยะติดเชื้อในประเทศไทย แต่ก็ยังมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยต่าง ๆ ว่าการดำเนินการในระดับพื้นที่ยังต้องการการเพิ่มพูนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องมีการเพิ่มความเข้าใจในด้านการจัดการขยะติดเชื้อให้แก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. สภาพปัญหาของนโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) การจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการจัดการขยะติดเชื้อ แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิบัติจริงยังพบอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพในการจัดการขยะติดเชื้อ ทั้งการการบังคับใช้กฎหมายในบางพื้นที่ยังคงมีข้อจำกัดและไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขาดการตรวจสอบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางพื้นที่ ทำให้เกิดการละเมิดมาตรฐานในการจัดการขยะติดเชื้อ ซึ่งอาจนำไปสู่การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสที่มีอยู่ในมูลฝอย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยงานของ Smith et al. (2021) ที่สำรวจระบบการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการขยะติดเชื้อ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นในบางพื้นที่ไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎหมาย จึงทำให้เกิดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรค เช่น การจัดเก็บและกำจัดขยะติดเชื้อที่ไม่ถูกวิธี ซึ่งการละเลยนี้ส่งผลให้มาตรการที่ถูกกำหนดไว้อย่างเข้มงวดในระดับนโยบายไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังในพื้นที่

ในประเทศไทย แม้จะมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในการจัดการขยะติดเชื้อ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการกำหนดแนวทางในการคัดแยกและกำจัดขยะติดเชื้อที่มีมาตรฐาน แต่ยังคงพบว่า การบังคับใช้กฎหมายในระดับท้องถิ่นยังคงมีข้อจำกัดและไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมอย่างไรก็ตามงานของ Yang et al. (2021) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการขยะติดเชื้อ ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับข้อมูลและการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความยากจนหรือขาดแคลนทรัพยากรในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะและอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในช่วงโควิด-19 คือ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ งานของ Zhang et al. (2021) พบว่า ในบางพื้นที่ที่มีปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสาธารณะไม่ทั่วถึง ประชาชนบางกลุ่มจึงไม่สามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะติดเชื้ออย่างถูกต้อง ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงในการติดเชื้อในชุมชนและงานของ Li et al. (2020) ได้เสนอแนะว่า การจัดการข้อมูลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโรค โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตโรคระบาด การใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการติดตามและแจ้งข้อมูลให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อ สามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนข้อมูลได้

3. แนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) การพัฒนานโยบายและมาตรการในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในสถานการณ์โควิด-19 เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ไม่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การแพร่กระจายของโรคและอันตรายต่อสาธารณสุขได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรการในอนาคตควรคำนึงถึงหลายด้านที่สามารถเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อได้ ดังนี้

3.1 การปรับปรุงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการอย่างจริงจัง กล่าวคือ แม้ว่าจะมีมาตรการที่ชัดเจนในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ แต่ในบางพื้นที่ยังขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดการละเมิดมาตรฐานการจัดการขยะติดเชื้อ งานของ Wang et al. (2020) และ Smith et al. (2021) พบว่า การตรวจสอบและการบังคับใช้มาตรการในบางพื้นที่ยังมีข้อบกพร่อง การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบจากหน่วยงานท้องถิ่นจะเป็นกุญแจสำคัญในการลดปัญหานี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่นในการตรวจสอบการจัดการขยะติดเชื้อ รวมถึงการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการขยะติดเชื้อ นอกจากนี้ ควรมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติตามกฎหมายในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

3.2 การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ โดยหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการพัฒนานโยบายและมาตรการในระดับท้องถิ่น คือ การกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ การกระจายอำนาจจะช่วยให้การจัดการขยะติดเชื้อสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากรและสถานการณ์ จากงานของ Yang et al. (2021) และ Zhang et al. (2021) พบว่า การกระจายอำนาจในการจัดการขยะติดเชื้อไปยังท้องถิ่นสามารถช่วยให้การจัดการมีความยืดหยุ่นและ

สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วขึ้น การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการฝึกอบรม จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการขยะติดเชื้อของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะยาว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อเป็นเรื่องสำคัญที่ควรส่งเสริม โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เช่น กลุ่มคนเปราะบางหรือเกษตรกรรายย่อย การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากประชาชนในกลุ่มนี้ จะช่วยให้การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชนมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานของ Li et al. (2020) และ Smith et al. (2021) ได้เสนอแนะว่า การสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อจะช่วยให้การจัด การเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละกลุ่มประชาชน และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในหลายด้านที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ดังนี้

1. การพัฒนานโยบายตามแผนพัฒนาของประเทศ โดยหน่วยงานรัฐควรมีการพัฒนา นโยบายในแผนพัฒนาของประเทศเพิ่มเติมโดยการเพิ่มมาตรการเฉพาะในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในภาวะวิกฤต เช่น ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การจัดทำแผนปฏิบัติที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับใช้ได้ตามสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการให้ความรู้และฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ เช่น พระราชบัญญัติมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2554 ควรมีการเสนอแก้ไขมาตราที่ไม่ครอบคลุมหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การปรับแก้มาตราเกี่ยวกับการจัดเก็บและการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อให้มีความยืดหยุ่น สามารถรองรับการระบาดของโรคต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากเดิมที่อาจจะมีข้อจำกัดในการดำเนินการให้ เป็นแบบจำกัดเวลาหรือการให้สิทธิพิเศษในกรณีฉุกเฉิน เพื่อให้การปฏิบัติการมีความคล่องตัวในระหว่างที่ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมาย ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปรับแผนปฏิบัติการเพื่อตอบสนองสถานการณ์ในช่วงเวลาที่ไม่สามารถรอการแก้ไขกฎหมายได้ทันที โดยการวางมาตรการเร่งด่วน เช่น การจัดตั้งพื้นที่จัดเก็บมูลฝอยติดเชื้อเฉพาะที่ในทุกพื้นที่ การฝึกอบรมบุคลากรให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ในกรณี

วิกฤต รวมถึงการกำหนดข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการคัดแยกและการบำบัดมูลฝอยติดเชื้อในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรผลักดันแผนแม่บทการจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้เป็นนโยบายระดับประเทศที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
2. ควรบูรณาการกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบ เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้
3. ควรกำหนดบทลงโทษทางกฎหมายสำหรับการไม่แยกมูลฝอยติดเชื้อออกจากขยะทั่วไปอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดแผนและควบคุมการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีเอกภาพ
2. จำแนกบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามขนาด พื้นที่ และศักยภาพ เพื่อให้การจัดการมูลฝอยติดเชื้อมีความเหมาะสมตามบริบท
3. พัฒนาแนวทางการแยกขยะติดเชื้อที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริง พร้อมติดตั้งกล้องวงจรปิดและแต่งตั้งผู้ตรวจสอบการปฏิบัติตามในแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบโมเดลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของประเทศไทยกับประเทศที่มีระบบจัดการขยะติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ
2. วิจัยพฤติกรรมการแยกขยะของประชาชนในแต่ละภูมิภาคเพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างจิตสำนึกเฉพาะกลุ่ม
3. วิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายจากการตรากฎหมายใหม่ด้านขยะติดเชื้อที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545. (2545, 5 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 86 ก หน้า 1.
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). *การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- กรัณยพร เลขธรากร. (2560). *มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยในจังหวัดอ่างทอง*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัชดาพร บุญสินท. (2549). *มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย. (2555). *แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- Chan, J. F.-W. et al. (2020). A familial cluster of pneumonia associated with the 2019 novel coronavirus indicating person-to-person transmission: a study of a family cluster. *The Lancet*, 395(10223), 514–523.
- Li, Q. et al. (2020). Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus-infected pneumonia. *The New England Journal of Medicine*, 382(13), 1199–1207.
- Smith, L. E. et al. (2021). *Adherence to the test, trace, and isolate system in the UK: results from 37 nationally representative surveys*. Retrieved March 20, 2023, from <https://doi.org/10.1136/bmj.n608>
- Wang, J. et al. (2020). *Disinfection technology of hospital wastes and wastewater: Suggestions for disinfection strategy during coronavirus Disease 2019 (COVID-19) pandemic in China*. Retrieved March 20, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2020.114665>
- Yang, L. et al. (2021). *What medical waste management system may cope with COVID-19 pandemic: Lessons from Wuhan*. Retrieved May 20, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.105074>
- Zhang, D. et al. (2021). *Potential spreading risks and disinfection challenges of medical wastewater by the presence of Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) viral RNA in septic tanks of Fangcang Hospital*. Retrieved May 20, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.140445>

